

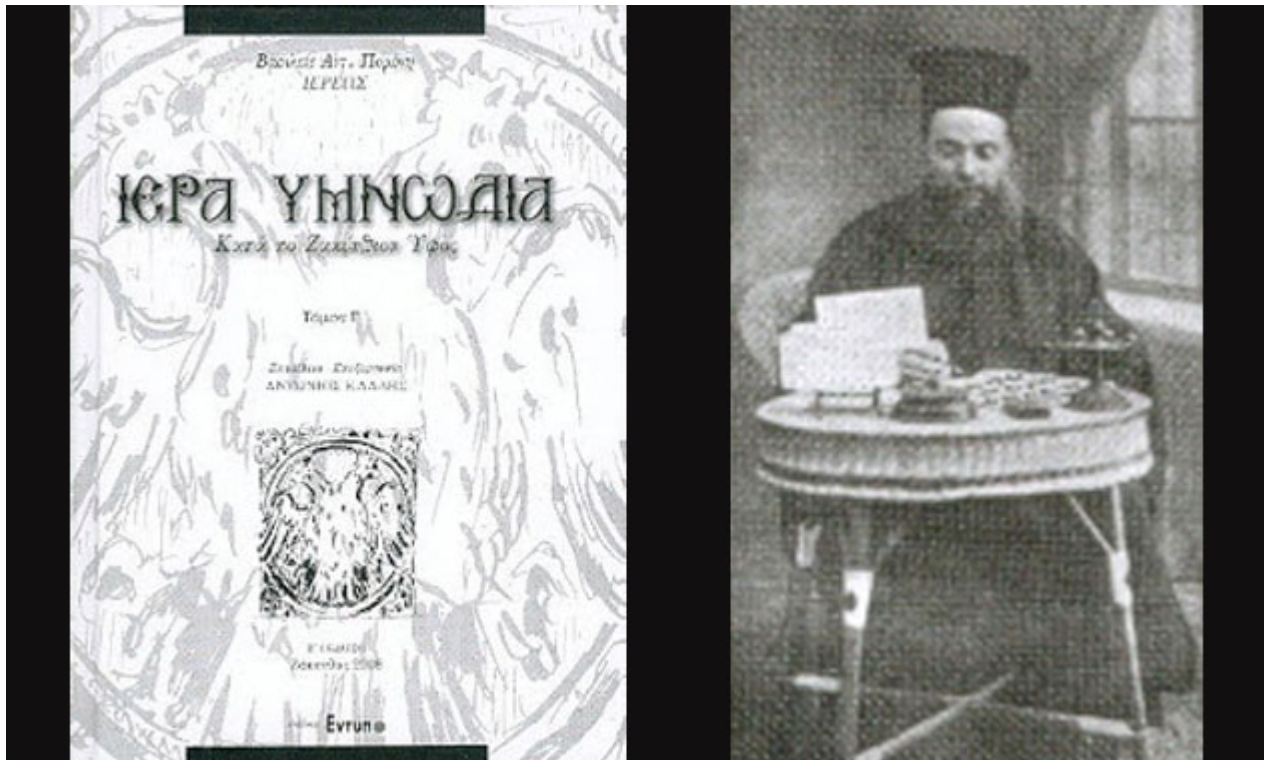
Μια σπάνια έκδοση για το Ζακυνθινό Ύφος (Στέλιος Τζερπίνος)

/ [Πεμπτούσια](#)

Ιερά Υμνωδία κατά το Ζακύνθιον Ύφος (γ' τόμος)

Το κεφάλαιο της (φωνητικής) εκκλησιαστικής μουσικής στη Ζάκυνθο, παρά την διαγνωσμένη σημαντικότητά του δεν ευτύχισε μέχρι σήμερα σε μια πλήρη απογραφή. Κατά καιρούς βέβαια, φιλότιμοι μελετητές διαπιστώνοντας την ύπαρξη της ανάγκης, επιχείρησαν την ιστορική του αξιοποίηση, είτε απογράφοντας διάσπαρτες πληροφορίες και ερασιτεχνικές αναλύσεις ιερωμένων και ιεροψαλτών, είτε μεταγράφοντας στη σύγχρονη ευρωπαϊκή σημειογραφία ψαλτικά κείμενα βυζαντινής γραφής ή προφορικής τοπικής παράδοσης.

Ιερωμένοι όπως ο Παχώμιος Ρουσάνος, ο Νικόλαος Στουπάθης, ο Παναγιώτης Γκριτζάνης, ο Βασίλειος Πομόνης, ο Σπυρίδων Μούσουρας αλλά και άλλοι κοσμικοί, όπως ο Ιωάννης Καπανδρίτης και ο Σπυρίδων Καψάσκης για παράδειγμα, ως “κατά τόπον”, “καθ’ ύλην” και “κατά λειτουργίαν” αρμόδιοι, δεν παρέλειψαν

να επενδύσουν “ύμνοις” την ευλάβεια τους προς το “Θεῖον” και την ευαισθησία της ψυχής τους προς το τοπικό εκκλησιαστικόν μέλος, χωρίς ωστόσο να καλύπτεται το κενό.

Το θέμα έχει επαναθιγεί κι άλλες φορές από πολλούς, συμπεριλαμβανομένου και του υπογράφοντος, σήμερα ωστόσο μού δίνεται η ευκαιρία να το επαναφέρω, έχοντας μπροστά μου ένα ωραιότατο σχετικό βιβλίο που μόλις κυκλοφόρησε.

Πρόκειται ακριβώς για μιαν επανέκδοση του Γ΄ και μόνου τόμου (δεν εκδόθηκαν ποτέ οι δύο προηγούμενοι) του βιβλίου “Ιερά Ὑμνωδία κατά το Ζακύνθιον Ὑφος”, του ονομαστού ζακυνθινού ιερέα Βασιλείου Αντων. Πομόνη και περιλαμβάνει 50 ὕμνωδες της Θείας Λειτουργίας (Δοξολογία, Τυπικά, Αντίφωνα, Τρισάγια, Χερουβικά και διάφορα άλλα μελίσματα της Ορθόδοξης Εκκλησίας), κατά το ζακυνθινό εκκλησιαστικό μέλος και σε φθόγγους της βυζαντινῆς σημειογραφίας. Η πρώτη έκδοση είχε γίνει το 1930.

Η παρούσα επανέκδοση (από τις εκδόσεις “Εντυπο”) οφείλει την πραγμάτωσή της στην επιμέλεια και την επεξεργασία του Αντώνη Κλάδη, καθηγητή της βυζαντινῆς και ευρωπαϊκῆς μουσικῆς στο Μουσικό Σχολεῖο Ζακύνθου και ιεροψάλτη στο ναό του πολιούχου Αγίου Διονυσίου, και εκτός απ’ αυτούς τους τυπικούς τίτλους που διαθέτει, ο Αντώνης Κλάδης, είναι παράλληλα ένας ευαίσθητος και φιλεύρευνος μελετητής του ζακυνθινού ψαλτικού ιδιώματος, στο οποίο, εξ απαλῶν ονύχων, θητεύει πολλαπλῶς. Ας σημειωθεί ἐδῶ, ὅτι δεν είναι η πρώτη φορά που καταθέτει σε δημόσια χρήση τους καρπούς της δουλειᾶς του και της καλλιτεχνικῆς του δημιουργίας. Ἦδη ἀπὸ πέρυσι κυκλοφορεῖ ἓνα θαυμάσιο CD αφιερωμένο στον πολιοῦχο της Ζακύνθου με τον τίτλο “Εἰς τον Ἅγιον Διονύσιον – Ζακυνθινὴ Εκκλησιαστικὴ Μουσικὴ καὶ Ὑμνοι”, μέσα στο οποίο ο Αντώνης Κλάδης, πέρα ἀπὸ τα ὅσα λέει ο τίτλος, εἶχε ἐπίσης περιλάβει πολὺ αξιόλογα ηχητικὰ ντοκουμέντα της ἐμπειρίας του πάνω στο ζακυνθινό εκκλησιαστικὸ μέλος.

Του βιβλίου, που προαναφέρθηκε, προτάσσεται σύντομος χαιρετισμὸς του μουσικολόγου -συγγραφέα, φίλου της Ζακύνθου, μελετητῆ και ερευνητῆ της μουσικῆς παράδοσης της ζακυνθινῆς Εκκλησίας, Μάρκου Δραγούμη, καθὼς και ἓνα πολὺ κατατοπιστικὸ σημείωμα του Αντώνη Κλάδη, ἐνῶ με φιλοτιμία του ἰδίου, προστίθενται στο τέλος ἐνδεικτικὲς μεταγραφές, ἀπὸ τα περιεχόμενα του βιβλίου, στην ευρωπαϊκὴ σημειογραφία.

Ὅπως κι ἄλλες φορές ἔχω δηλώσει, οἱ γνώσεις μου γύρω ἀπὸ την εκκλησιαστικὴ μουσικὴ της Ζακύνθου και ἐιδικώτερα στο σημεῖο που οἱ ρίζες της διαπλέκονται με τη Βυζαντινὴ, δεν εἶναι γνώσεις ἐιδικοῦ. Εκείνο συνεπῶς που διεκδικῶ, ὅταν τολμῶ να γράψω κάτι σχετικὸ, δεν εἶναι ἡ ἀκαδημαϊκὴ ἀνάλυση ἀλλὰ ἡ ἐκφραση

της αισθητικής μου θέσης πάνω στο ζακυνθινό εκκλησιαστικό μέλος, που από από τα παιδικά μου χρόνια ασκούσε στον ψυχικό και ακροαστικό μου κόσμο μian ευδαίμονα συγκινησιακή επίδραση. Κι αυτό ακριβώς είναι εκείνο που θέλω να μεταδώσω στους αναγνωστικούς μου αποδέκτες, συστήνοντας το βιβλίο του Αντώνη Κλάδη, παράλληλα με τις όποιες ιστορικές πληροφορίες συμβαίνει να εντοπίζω στις ασχολίες μου γύρω από την τέχνη και τον πολιτισμό του επτανησιακού χώρου, στον οποίο φυσικά ανήκει και η Ζάκυνθος.

Οι εντυπώσεις βεβαίως αποτελούν προσωπική υπόθεση του καθενός. Εκείνο όμως, που από την πλευρά μου έχω να πω, είναι ότι η αξία και η χρησιμότητα του βιβλίου του ιερέως Βασιλείου Πομόνη, την αναστατική επανέκδοση του οποίου πέτυχε ο Αντώνης Κλάδης, είναι αδιαπραγμάτευτη. Πρωτίστως για τη σημαντικότητα και την ποικιλία του υλικού που περιέχει. Εξίσου σημαντικά είναι επίσης τα εξηγηματικά σχόλια που παραθέτει ο Αντώνης, στον πρόλογό του, σχετικά με τις δυσκολίες της γραπτής απόδοσης των ποικιλόχρωμων ιριδισμών των ήχων που περιλαμβάνει το “ζακύνθιον ύφος”, κάτι που έχει, άλλωστε, επισημανθεί κι από άλλους, ειδήμονες στο συγκεκριμένο θέμα. Δύο άλλα πλεονεκτήματα της έκδοσης είναι αφενός η δυνατότητα που μας εξασφαλίζει για μια συγκριτική ματιά ανάμεσα στο αυθεντικό του χρόνου της γραφής και σ’ αυτό που ζωντανά σήμερα ακούμε στις εκκλησίες και τέλος οι ενδεικτικές έστω μεταγραφές στην ευρωπαϊκή σημειογραφία με τις οποίες ο επιμελητής εμπλούτισε την παρούσα έκδοση.

Συγκινητικός, αφοπλιστικός αλλά και εύστοχος, ο Αντώνης, όταν στο προλογικό σημείωμά του, μας εξομολογείται: Όταν κι εγώ ξεκίνησα να ψάλλω, προσπαθούσα ν’ αποδώσω την ζακυνθινή μουσική, όπως την είχα ακούσει από τις χορωδίες και τους ψάλτες, ακόμα και εκτός ακολουθίας, όταν τους άκουγα να λένε «έλα να πούμε ένα ζακυνθινό», «κάνε μου σιγόντο ή τέρτσα». Και ο ψάλτης συνήθως αυτοδίδακτος, κάνοντας χειρονομίες διηύθυνε την παρέα, πότε να κάνουμε «κολλητό» σιγόντο με το αυτί και πότε «σιγόντο βαρυτονάλε».

Καθώς, το, αναμφίβολα υπάρχον, υλικό είναι δυσεύρετο, η επανέκδοση δεν επεκτείνεται σε παραπέρα έρευνα. Γίνεται όμως κατέκδηλος ο “ένθεος ζήλος” και το μεράκι του επιμελητή της έκδοσης, στο να μυήσει τον αναγνώστη, σ’ αυτή τη μελισματική μυσταγωγία της τοπικής εκκλησιαστικής μουσικής, που ονομάστηκε “ζακύνθιον ύφος”, καταθέτοντας την προσφορά του, όχι ακριβώς μέσα από δελτία ιστορικής απογραφής, αφού μια πλήρης ιστορία της τοπικής εκκλησιαστικής μουσικής δεν έχει μέχρι στιγμής συντελεσθεί, αλλά μέσα από τις πηγές της έκφρασης αυτού, τέλος πάντων, του μοναδικού εκκλησιαστικού μέλους, του οποίου ο ίδιος είναι ένας ευλαβής και συνεπής μύστης. Ας είναι καλά.